

**Gemeente
Amsterdam**

Van ontginningsloot tot beerput

Archeologische Begeleiding Oudezijds Armsteeg 9-33,
Amsterdam (2012)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 87, 2016
Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena

Inhoud

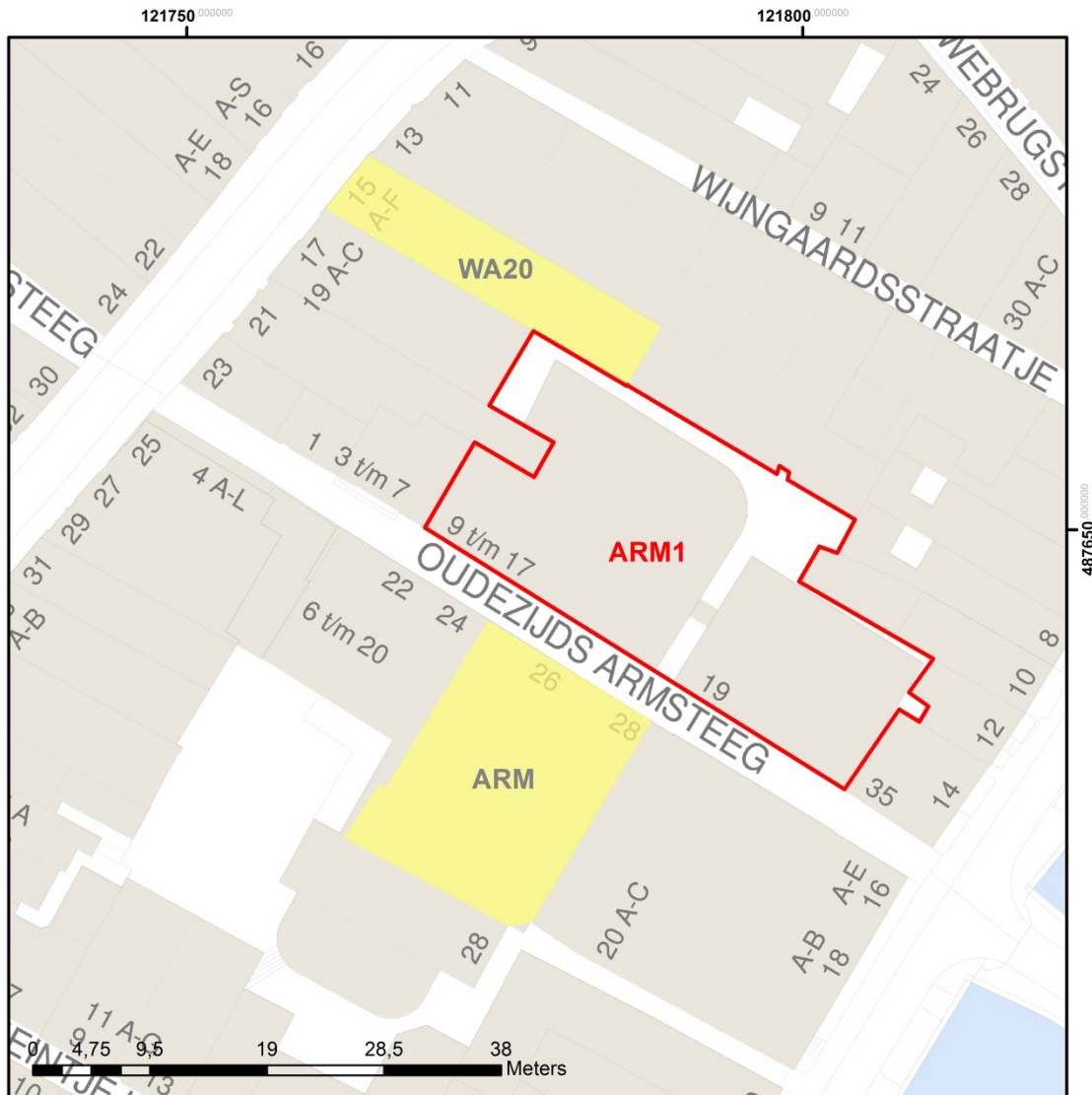
Inhoud.....	3
Basisgegevens.....	4
1 Inleiding.....	4
2 Achtergronden en vraagstellingen.....	6
2.1 Historische achtergronden.....	6
2.2 Vraagstellingen en methodiek.....	8
3 Sporen en structuren.....	10
4 Vondsten.....	12
4.1 Beerput S 24.....	12
4.1.1 Keramiek.....	14
4.1.2 Glas.....	15
4.1.3 Rookgerei.....	16
4.1.4 Een benen verrekijker.....	17
4.1.5 Metaal.....	17
4.1.6 Overig: menselijke botresten.....	18
4.1.7 Overige vondstcontexten.....	18
5 Conclusies.....	19
5.1.1 Ophogingen rondom de Oudezijds Armsteeg.....	19
5.1.2 Stadswal en dijkarm.....	19
5.1.3 Beerput Oudezijds Armsteeg 11.....	19
7 Literatuur.....	21
Bijlage 1 Sporen.....	22
Bijlage 2 Vondsten.....	23
Bijlage 3 Deventer Systeem Catalogus.....	35

Basisgegevens

Toponiem	Oudezijds Armsteeg 9-33
Adres	Oudezijds Armsteeg 9-33
Kadaster	ASDo5 G 08483, 08394, 08395, 00534
RD-coördinaten	N X. 121.778 Y. 487.666 O X. 121.814 Y. 487.631 Z X. 121.810 Y. 487.623 W X. 121.769 Y. 487.650
TOPO-code MenA	ARM1
OM nummer	54382
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam Monumenten en Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam Monumenten en Archeologie

1 Inleiding

In oktober 2012 werd gestart met nieuwbouw op de locatie Oudezijds Armsteeg 9-33, een bouwlocatie met een hoge archeologische verwachting in het oudste deel van middeleeuws Amsterdam. Ten behoeve van de nieuwbouw zou er beperkt worden ontgraven en was een bodemsanering gepland. Deze werkzaamheden leiden tot verstoring van de ondergrond en van eventueel daarin aanwezige archeologische resten. Om archeologische overblijfselen te kunnen documenteren en te bergen is de civieltechnische ontgraving archeologisch begeleid. De Archeologische Begeleiding (AB), uitgevoerd door de afdeling Archeologie van Monumenten en Archeologie (MenA), bestond uit het documenteren van een bodemprofiel loodrecht op de straat (werkput 1) en van sporen en structuren van vroegere bebouwing (werkput 2).

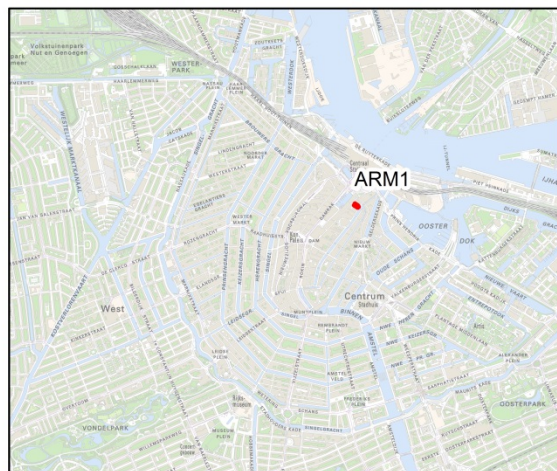

Amsterdam, Oudezijds Armsteeg 9 t/m 33

AB: Archeologische Begeleiding

TOPO-code MenA: ARM1

✘ Gemeente
✘ Amsterdam
✘

1 Het plangebied Oudezijds Armsteeg 9-33 binnen het stadsdeel Centrum

2 Achtergronden en vraagstellingen

2.1 Historische achtergronden

De Oudezijds Armsteeg is een dwarsstraat van de Warmoesstraat die naar de Oudezijds Voorburgwal leidt. De Warmoesstraat is ontstaan als een dijklichaam op de oostelijke oever van de Amstel. Hierop verrees rond 1250 de eerste bebouwing. De dijk, in eerste instantie Kerkstraat geheten, liep vanaf de Dam tot aan de Oudezijds Armsteeg. In het laatste kwart van de 14de eeuw werd deze naar het noorden verlengd tot aan de toenmalige nieuwe stadspoort; de Sint Olofspoort. Deze verlenging kreeg de naam Warmoesstraat, in 1384 voor het eerst genoemd, en in de 16de eeuw ging deze naam over op de gehele straat tussen Dam en Sint Olofspoort.¹ De Oudezijds- en Nieuwezijds Armsteeg waren volgens de theorie van stadsarchivaris W.F.H. Oldewelt ontstaan als dijkarmen van de zeekering langs de zuidelijke IJ oever.² In historische bronnen uit de 14de eeuw werden beide stegen omschreven als 'up ten Arm', gevolgd door de aanduiding of het ging om de Windmolenzijde (Nieuwe Zijde) of de Kerkzijde (Oude Zijde). Het gehele gebied ten noorden van de Armstegen was midden 14de eeuw dan ook buitendijks land. Daarnaast bestaat op basis van historische bronnen het vermoeden dat rondom de Oudezijds Armsteeg een afbuiging van de Oudezijds Voorburgwal heeft gelopen met een stadswal. Bij de verlenging van de Warmoesstraat tot aan de Sint Olofspoort zou de burgwal zijn doorgetrokken tot aan deze nieuwe stadspoort. De oudste vermelding van de Oudezijds Armsteeg dateert van 1373, wanneer een erf wordt uitgegeven in erfpacht.³ In 1379 wordt gesproken over een erf 'opten Aerm optie Kerczide, vijf roeden ende eenen voet lanc ende den oeysendrop daerbinnen, tvintich voete breet ende den oeysendrop daerbuten. Ende dese hofstede voers. die sel Gherijt voers. betymmeren ende decken ende houden mit steenen dake'.⁴ Op de oudste stadsplattegrond van Amsterdam, van Cornelis Anthonisz uit 1544 (afb. 2) is al een dichte bebouwing langs de Oudezijds Armsteeg zichtbaar. Een voor de 17de eeuw gedetailleerd beeld geeft de stadsplattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 (afb. 3).

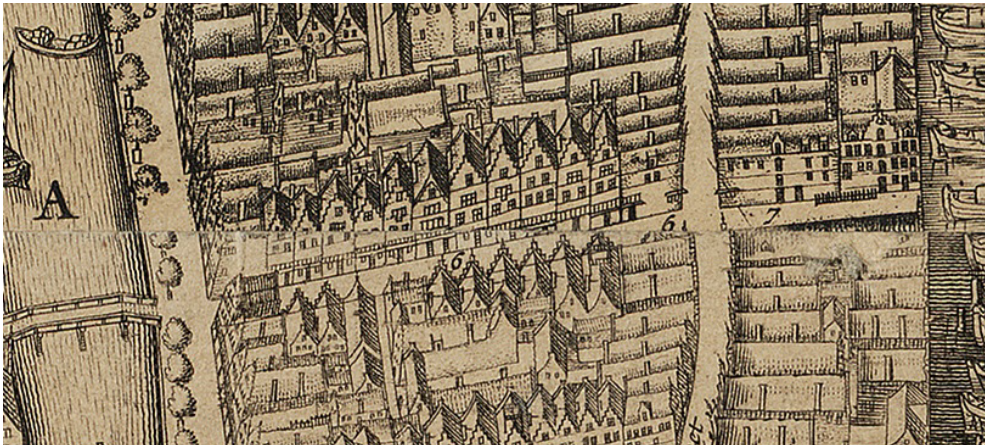
2 Detail van de houtsnedekaart van Cornelis Anthonisz uit 1544 met op de voorgrond de Sint Olofspoort en in het verlengde van de brug over de Oudezijds Voorburgwal de op dat moment al dichtbebouwde Oudezijds Armsteeg (Stadsarchief Amsterdam)

¹ Oudste vermelding Warmoesstraat, zie Van der Laan 1975, nrs. 419-420, oorkonde d.d. 20 april 1384.

² Oldewelt 1933, 41.

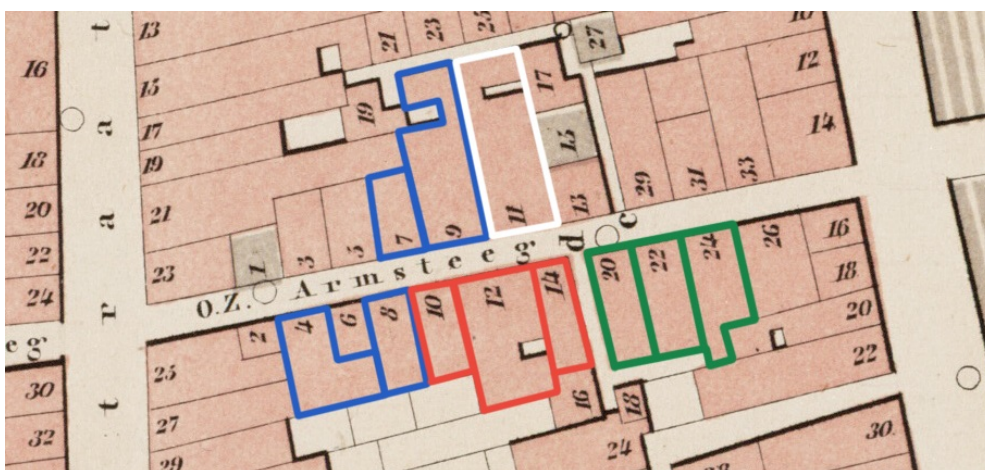
³ OBA, oorkonde d.d. 19 mei 1373 en Speet 2004, 83.

⁴ OBA, 359, oorkonde d.d. 8 november 1379.

3 Detail van de stadsplattegrond van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 met in het midden – in het verlengde van de brug over de Oudezijds Voorburgwal – de Oudezijds Armsteeg. Het plangebied ligt aan de noordzijde (onder) van de steeg (Stadsarchief Amsterdam)

Een beeld van de demografische situatie in de 18de-eeuwse Oudzijds Armsteeg geeft het 'Kohier van de Personeele Quotisatie' uit 1742. Dit register bevat de namen van belastingplichtige inwoners van Amsterdam met een jaarinkomen van 600 gulden of meer. Het bijzondere van deze bron is hierin per pand de bewoners met hun beroep worden vermeld, in tegenstelling tot verkoopakten die de eigenaren noemen waarvan vaak onduidelijk is of ook werkelijk bewoners waren. De noordzijde van de Oudezijds Armsteeg had relatief arme bewoning. Van slechts drie van de tien percelen waren de bewoners opgenomen met op nr. 7 glazenmaker Js van Schoten en op nr 9 zielverkoper Joost Duijf – beide met de het laagste belastingplichtige jaarinkomen van 600 gulden. Nr 11 stond geregistreerd als een leeg huis. De bewoners aan de zuidzijde waren kapitaalkrachtiger. Negen van de twaalf percelen waren vermeld met zes bewoners die tot de lage middenstand behoorden met een inkomen van 800 tot 1.200 gulden (afb. 6).⁵

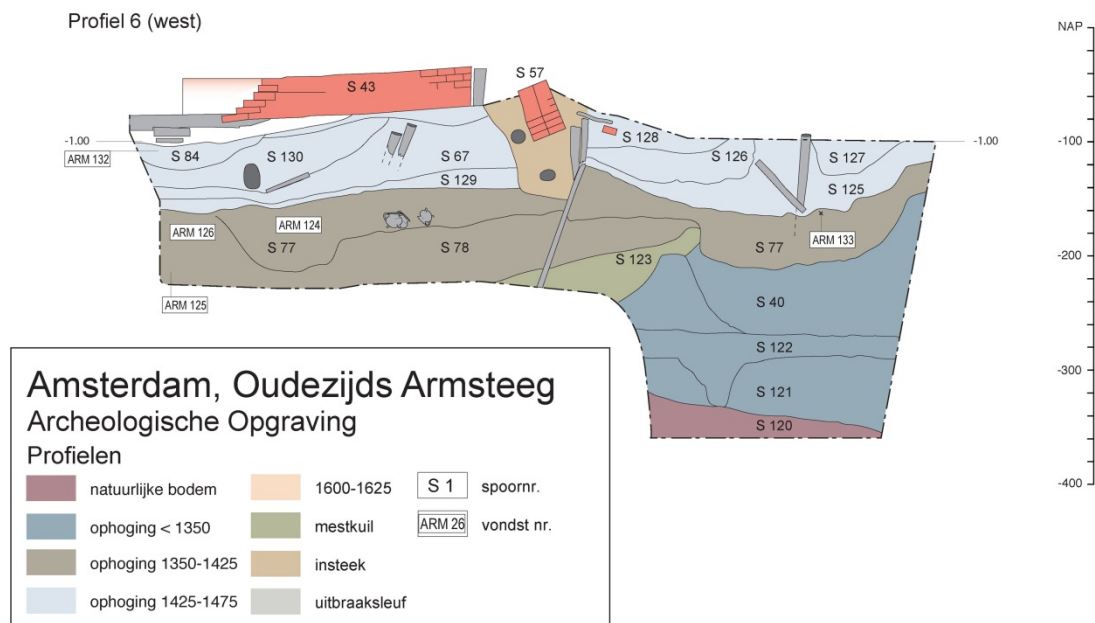

4 De in de Personeele Quotisatie van 1742 aangeslagen huishoudens aan de Oudezijds Armsteeg, aangegeven op de kaart van buurt M uit de Atlas van Amsterdam van J.C. Loman jr. uit 1876. Wit omlijnd is het lege huis 11, in blauw de inkomens van f 600, in rood die van f 800 en in groen die van f 1.000. Het noorden ligt linksboven (Stadsarchief Amsterdam, bewerking MenA)

⁵ Oldewelt 1945, 4 en 8.

2.2 Vraagstellingen en methodiek

Voor de vindplaats Oudezijds Armsteeg 9-33 bestond een hoge archeologische verwachting, gebaseerd op historisch-cartografische documentatie en archeologisch onderzoek in 2008 van de tegenover gelegen vindplaats Oudezijds Armsteeg 12-14 dat de eerste gegevens leverde over de bodemgesteldheid ter plaatse en de (bouw)ontwikkeling van het gebied (afb. 1 en 4).⁶ Hieruit kwam naar voren dat de terreinen achter de eerste (13de-eeuwse) huizen aan de Warmoesstraat in de eerste helft van de 14de eeuw nog drassig en onbebouwd waren. Rond het midden van de 14de eeuw startten grootschalige ophogingen. Er werden toen eerst pakketten veen- en kleizoden opgebracht en later in de tweede helft van die eeuw werden de zoden-ophogingen voortgezet, ditmaal vermengd met mest en –geringe hoeveelheden – huisafval. Dit bestond uit aardewerk keukengerei, houten lepels en schoeisel en was waarschijnlijk afkomstig van de bewoners van de erven aan de Warmoesstraat.⁷ Door de ophoging op perceel 14 liep een noord-zuid georiënteerde drassige geul die in het laatste kwart van de veertiende eeuw is dichtgegooid. Nadat een rietmat in de geul was aangebracht werd deze gedempt met klei, veen en afval, waarna het geheel met een tweede rietmat werd afgedekt.

4 Oudezijds Armsteeg 14 (vindplaats ARM), westprofiel loodrecht op de straat

De bouwlocatie Oudezijds Armsteeg 9-33 had een oppervlakte van 600 m² maar er was vanwege de beperkte bodemingreep geen noodzaak tot een vlakdekkend archeologisch onderzoek. In het kader de Archeologische Begeleiding is een proefsleuf op perceel 13 aangelegd ter verificatie van de archeologische verwachting die op basis van het voorgaand onderzoek aan de over(zuid)zijde van de steeg op vindplaats ARM. Met de proefsleuf kon een bodemprofiel worden

⁶ MenA vindplaats ARM, 2008. Zie Gawronski & Jayasena 2011 (MenA AAR 60).

⁷ Een aanwijzing hiervoor was dat de voorwerpen in grote mate compleet waren, iets wat niet het geval zou zijn geweest wanneer het vaatwerk als stadsafval uit alle delen van de stad zou zijn aangevoerd.

gedocumenteerd dat loodrecht op de straat stond in het verlengde van profiel 6 op de vindplaats ertegenover (afb. 4 en 5). Naast het bodemprofiel in werkput 1 (afb. 4) is in werkput 2 aan de noordzijde van de werkput 1 een vlak aangelegd waarin zich bebouwingssporen aftekenden en een beerput. De Archeologische Begeleiding bestreek een totaal oppervlakte van 6 m². De onderzoeksvragen richtten zich specifiek op:

- aard, omvang en datering van archeologische structuren en vondsten
- samenstelling van de ophogingslagen, in het bijzonder het 14de-eeuwse wal/dijklichaam en bijbehorende gracht
- aanwezigheid van beerputten of afvalkuilen.

De AB is uitgevoerd door het veldteam van de afdeling Archeologie van MenA volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2. Sporen zijn gedocumenteerd door middel van digitale fotografie en tekeningen op schaal 1:20.

5 Werkput 1 met profiel, gezien naar de Oudezijds Armsteeg. De nieuwbouw ertegenover staat op de vindplaats ARM uit 2008

3 Sporen en structuren

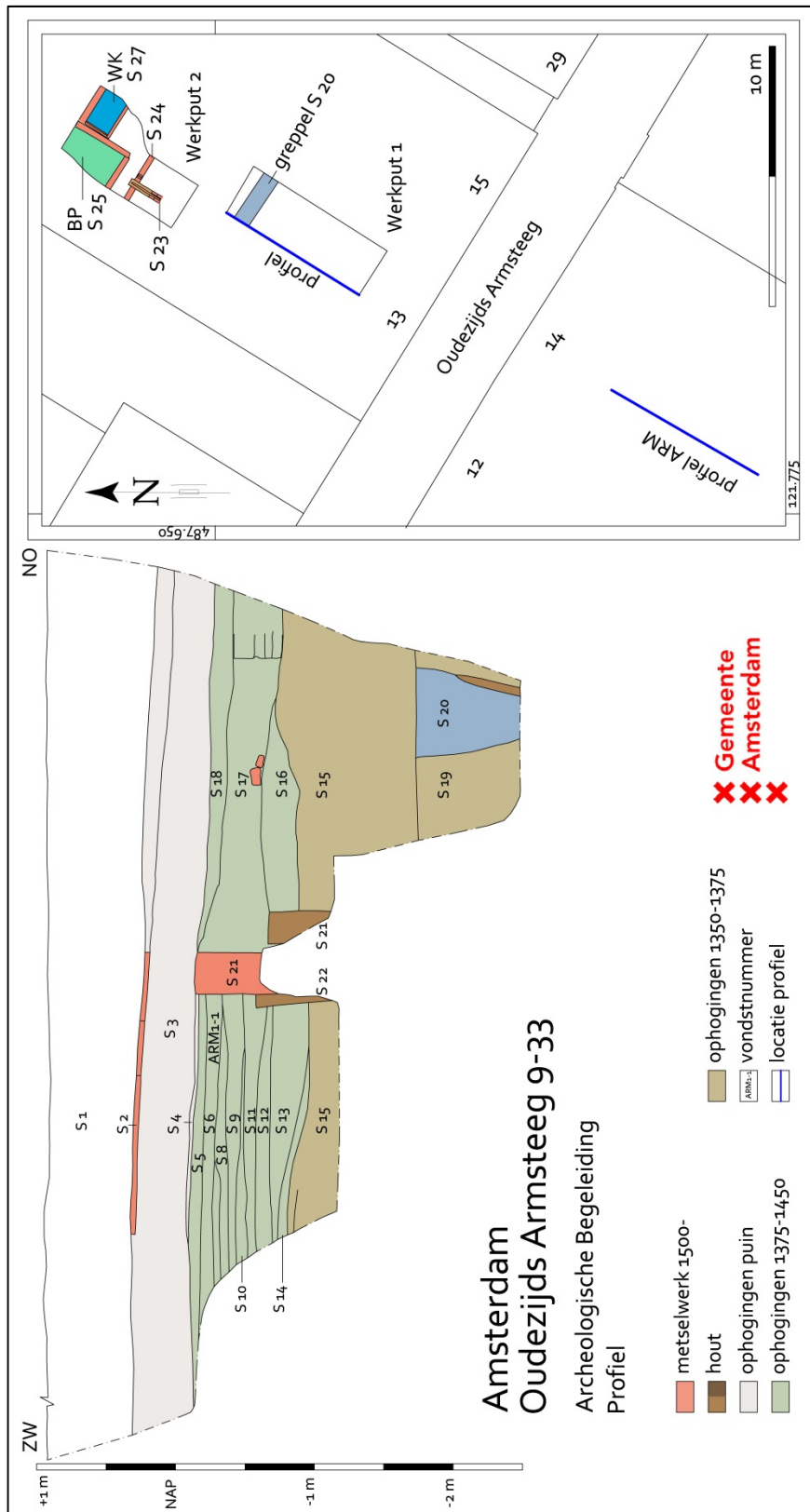
De AB heeft geresulteerd in 29 sporen die zijn onder te verdelen in ophogingslagen, een greppel, loopvlakken en de restanten van bebouwing, waaronder een beerput en een waterkelder op het achterterrein van Oudezijds Armsteeg 11.

Werkput 1: profiel 1

De onderste zichtbare laag in het profiel was een ophoging van veen tot 1,72 m - NAP (S 19, afb. 6). Op 7,5 m ten noorden van de rooilijn van de Oudezijds Armsteeg werd deze ophogingslaag S 19 doorsneden door een oost-west georiënteerde 0,65 m brede en minimaal 0,75 m diepe greppel (S 20). Van de beschoeiing resteerde een paaltje aan de noordzijde. De greppel is volgestort met donkerbruin venige klei. De volgende laag bestond uit een ophoging bestaande uit een combinatie van klei en veen (S 15). De bovenzijde ervan op circa 0,80 m - NAP had een lichtglooiend verloop. De daaropvolgende ophogingen tot 0,08 m - NAP bestonden uit een reeks 10 tot 20 cm dikke lagen klei, veen en zand, afgewisseld met meerdere verharde, tijdelijke loopvlakken van mortel. Vondsten hieruit – steengoed en grijsbakkend aardewerk – dateren deze ophogingsactiviteiten in de tweede helft van de 14de eeuw (ARM1-1, S 6 en ARM1-2, S 15). In een latere periode, de 16de- of 17de eeuw, is het terrein verder opgehoogd met zand tot 0,40 m + NAP. Hierop lag een met plavuizen geplaveide vloer uit 17de- of 18de eeuw. Deze vloer hoorde bij een huis waarvan nog halverwege de profielsleuf een oost-west georiënteerde muur (S 21) aanwezig was.

Werkput 2: bebouwing en beerput

Op het achterterrein, in werkput 2, was een fragment van (noord-zuid) indelingsmuur (S 23) aanwezig. Aangezien het langshout ervan van een schuifhout was voorzien, dateert deze muur uit de 19de eeuw. Het noordelijke uiteinde rustte op een oost-west georiënteerde bakstenen muur (S 24) rustte. Ten noorden hiervan bevonden zich twee gemetselde bakken, een waterkelder S 27) en een beerput (S 25). De waterkelder had eerst als drinkwaterreservoir dienst gedaan maar was in tweede instantie als beerput gebruikt, gelet op de beervulling ervan (S 28). De beerput bestond uit een rechthoekige bak die was gevuld met bruingroene beer, vermengd met een verscheidenheid aan huishoudelijk afval. De grootste vondstdichtheid was aan de westzijde, wat aangeeft dat hier oorspronkelijk de storkoker moet hebben gezeten die nu ontbrak. Het muurwerk van de beerput was bewaard gebleven tot een hoogte van 0,69 m – NAP en de bodem lag op 1,27 m - NAP.

6 Profiel en vlak

4 Vondsten

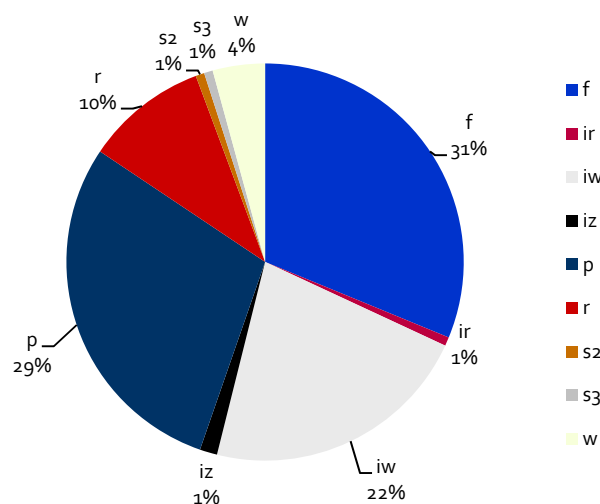
4.1 Beerput S 24

De beerput bevatte een gevarieerde reeks vondsten uit de periode 1750-1825. Ze zijn gecatalogiseerd naar materiaalcategorieën en objecttypen (afb. 7 en 8).

Voor de beschrijving van de objecten van keramiek en glas zijn de coderingen gebruikt van het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas', beter bekend als het Deventer Systeem.⁸ Aan de hand van dit systeem zijn de volgende materiaalcategorieën onderscheiden: steengoed met zoutglazuur [s2], roodbakkerd aardewerk [r], witbakkerd aardewerk [w], Nederlandse faience [f], Chinees porselein [p], industrieel wit aardewerk [iw], industrieel zwart aardewerk [iz], industrieel rood aardewerk [ir], industrieel steengoed [s3] en glas (gl). 20 objecten met een (vrijwel) compleet profiel, die als 'archeologisch compleet' gelden, zijn opgenomen in de Deventer Systeem Catalogus achterin het rapport (bijlage 3). Naast keramiek en glas bestonden de beerputvondsten uit klei pijpen, voorwerpen van metaal, hout en been.

Een nadere functionele analyse van de verschillende objecttypen is uitgevoerd aan de hand van zeven gebruikscategorieën:

- kookgerei, bestaande uit de objecttypen grape [gra]⁹, bakpan [bak] en deksel [dek]
- tafelgerei, bestaande uit de objecttypen bord [bor], kom [kom] en zoutvat [zou]
- drinkgerei, bestaande uit de objecttypen bord [bor], kop [kop], en theepot [the]
- opslag en schenkgerei, bestaande uit de objecttypen kan [kan], fles [fle] en voorraadpot [pot]
- sanitair en verzorging, bestaande uit de objecttypen pispot [pis] en zalfpot [zal]
- verlichting en verwarming, bestaande uit het objecttype test [tes]
- overig, bestaande uit de objecttypen bloempot [blo] en miniatuur [min].

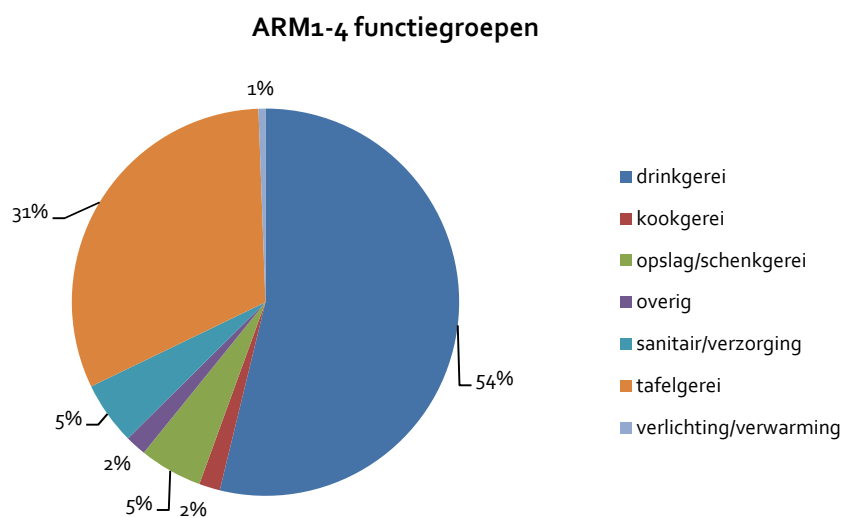
7 De keramiekvondsten uitgesplitst naar materiaalgroepen

⁸ Dit Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas is een standaard beschrijving van aardewerk uit 1250-1900 naar baksel (materiaal soort), specifiek model en vorm.

⁹ Deventer systeem vormtype.

Functie/baksel	s2	r	w	f	p	s3	iw	iz	ir	totaal
kookgerei		2	1							3
bak				1						1
dek		1								1
gra		1								1
tafelgerei		4	1	42			7			54
bor		2		38			5			45
kom			1	3			2			6
kop		2								2
zou				1						1
drinkgerei		1		1	41	1	24	1	1	70
bor					12	1	6			19
dek							1			1
kom					3		7		1	11
kop			1	1	26		9			37
the							1	1		2
opslag/schenkgerei	1									1
kan		1								1
sanitair/verzorging		3	2	1						6
pis		3	2							5
zal				1						1
verlichting/verwarming				1						1
tes				1						1
overig		1	1							2
blo			1							1
min				1						1
		3						1		4
		3						1		4
totaal		1	14	6	44	41	1	31	2	141

8 Keramiekvondsten uitgesplitst naar object en materiaalcategorie, geteld naar MAE

9 Keramiekvondsten uitgesplitst naar functie, geteld naar MAE

4.1.1 Keramiek

De keramiek-vondsten omvatten fragmenten van minimaal 141 voorwerpen (afb. 7). Deze behoren grotendeels tot drinkgerei (54%) met tafelgerei op de tweede plaats (31%), gevolgd door opslag- en schenkgerei (5%). Als restgroepen gelden kookgerei (2%), verlichting en verwarming (1%) en overig (2%, zie afb. 9).

Het kookgerei bestaat uit een grape en een deksel van roodbakkend aardewerk en een bakpan van witbakkend aardewerk. De roodbakkende grape is een bol model met een wijde uitstaande rand en een schenklip (r-gra-145). Het geringe aandeel van keramiek kookgerei in de beerput houdt verband met de trend in de 18de eeuw dat dit gaandeweg werd vervangen door metalen pannen.

Gegeten werd hoofdzakelijk van borden van Nederlandse – vooral Delftse – faience en het Engelse industrieel vervaardigde *creamware*. De faienceborden zijn in drie typen onder te brengen. Het eerste model heeft een standring en een knik tussen de spiegel en de vlag (f-bor-1), de tweede en derde zijn beide afgeronde borden met een platte bodem en onderscheiden zich onderling door een brede vlag (f-bor-3) of een smalle vlag (f-bor-5). Naast faience bevat het vondstcomplex borden van *creamware*. Het gaat om een diep model met een naar buiten geknikte platte vlag op een lage standring (iw-bor-2). Tot het toentertijd goedkoopste aardewerk behoren borden van roodbakkend aardewerk uit het Nederrijn gebied. Het gaat om een afgeronde vorm op een standring met een verdikte rand met opstaande lip (r-bor-4). Naast borden is er een zoutvat van faience. Dit voorwerp is lange tijd gebruikt, getuige de sterke slijtage van de onderzijde. Porseleinen borden, die in de tweede helft van de 18de eeuw ruim tweemaal zo duur waren als borden van faience en industrieel aardewerk, ontbraken.

Tot het faience serviesgoed voor thee- en koffieconsumptie behoren diepe afgeronde schoteltjes met een rechte rand en een standring (f-bor-8). Vergelijkbare drinkgerei modellen zijn er ook in *creamware* (iw-bor-3). Naast *creamware* bevatte de beerput één schoteltje van *saltglazed stoneware* (s3-bor-2, ARM1-4#017). Dit industriële steengoed beleefde zijn hoogtijdagen in de jaren 1740-1760. Deze keramiek lijkt vooral gebuikt te zijn binnen wat armere milieus.¹⁰ Het overgrote deel van het drinkgerei bestaat uit koppen en schotels van Chinees porselein. Bij de koppen zijn drie typen te onderscheiden. De eerste twee zijn afgerond en zijn voorzien van een standring en respectievelijk een licht uitgebogen en een rechte rand (p-kop-1 en p-kop-4). Het derde model is in een mal gevormd en heeft een dikke standring, een plooiwand en een rechte rand (p-kop-6). De schoteltjes hebben een licht uitgebogen rand en een standring (p-bor-1). Binnen de porselevondsten bevinden zich stukken van Capucijner waar; koppen en schotels met een uitwendig bruin glazuur. Een imitatie van Capucijnerwaar komt voor bij een kop van industriële keramiek (iw-kop-1, ARM1-4#022) die aan de buitenzijde is voorzien van een bruin glazuur. Tot de jongste vondsten van drinkgerei behoort een kop van Engels industrieel aardewerk uit 1800-1825 met op de buitenzijde in transfer print een tafereel van een theedrinkend stel met hun bediende, ook wel het 'tea drinker' motief genoemd (iw-kop-1, ARM1-4#020). Er zijn fragmenten van twee theepotten, één van industrieel zwart- en één van industrieel wit aardewerk. Het schenkgerei bestaat uit kannen van steengoed uit het Duitse Westerwald. Eén exemplaar (s2-kan-68, ARM1-4-11, cat. 1) is op de buitenzijde versierd met appliques van rozetten en in kerfsnede en kobaltblauw aangebrachte lijnen.

¹⁰ Bitter 2004, 24.

Tot het sanitair behoren twee pispotten van roodbakkend aardewerk en één van witbakkend aardewerk. Eén pispot heeft een bol model op een standring met een hoge schouder en een geknikte rechte rand (r-pis-16). Het andere model heeft een standring, een buikknik en een brede naar buiten geknikte rand (r-pis-35, ARM1-4-19, cat. 3). De witbakkende pispotten hebben een holle bodem, een steile wand met een buikknik met ribbel en een naar buiten geknikte rand (w-pis-4).

4.1.2 Glas

Het glaswerk is onder te verdelen in schenk- en drinkgerei en medicijnflesjes (afb. 10). In deze beerput waren twee modellen van de bolvormige wijnflessen die gangbaar waren in de 18de eeuw: één uit het eerste kwart van de 18de eeuw met de grootste breedte aan de basis en een opgestoken bodem met pontilmerk (gl-fle-22) en een tweede uit de tweede helft van de 18de eeuw met eveneens de grootste diameter bij de basis maar met een uitgezakte buik en (gl-fle-128).

Voor opslag van gedistilleerde dranken werden in de 17de eeuw meestal vierkante flessen gebruikt die bekend staan als kelderflessen, naar de kisten (kelders) waarin ze werden verpakt. Het 17de-eeuwse model had rechte wanden, maar de 18de-eeuwse exemplaren liepen vanaf de bovenzijde taps toe naar de bodem en werden ook groter. Een ander was dat ze niet meer met een schroefdoop met montuur werden afgesloten, maar met een kurk die in de uitgebogen rand werd geplaatst. De beerput bevatte een fles (gl-fle-30, ARM1-4-7, cat. 17) uit 1750-1800.¹¹ In Nederlandse archeologische contexten komt dit type fles weinig voor, in overzeese Nederlandse zoals in Suriname bijvoorbeeld is deze daarentegen wijdverspreid.

Onder de glazen vondsten waren enkele medicijnflessen, één vierkante (gl-fle-61), één cilindrische (gl-fle-204) en een smalle hoge fles van blauwgroen glas (gl-fle-3, ARM1-4-6, cat. 16). Deze flesjes zijn compleet in de beerput geraakt, hetgeen niet verwonderlijk is, aangezien medicijnflesjes, net zoals aardewerken zalfpotjes, primair dienden als verpakkingsmateriaal en na gebruik werden weggegooid.

Het drinkgerei bestaat uit kelkglazen en bekers. Uit de beerput komen zes kelkglazen, die te dateren zijn in respectievelijk 1675-1725 (gl-kel-8) en 1700-1725 (gl-kel-28). De beerput bevat daarnaast 13 bekers, waaronder één vrijwel compleet exemplaar met een zware geknepen voet (gl-bek-67, ARM1-4-10, cat. 15) die kenmerkend is voor de periode 1750-1800. Tot de restgroep glas behoort een glasstaaf (ARM1-4-5).

¹¹ Henkes 1994, 310-312.

10 Flessen uit de beerput, v.l.n.r. ARM1-4-7, ARM1-4-6, ARM1-7-1, ARM1-4-8, ARM1-4-9

4.1.3 Rookgerei

Het rookgerei bestaat uit de fragmenten van minimaal 108 kleipijpen. Deze bestaan uit twee modellen. Het eerste is het ovale type dat in zwang was in 1740-1800. De ovale pijpen tonen een grote verscheidenheid aan hielmerken, die alle zijn terug te voeren op een werkplaats in Gouda. Het tweede model is de rondbodem uit 1750-1800. Op de rondbodems is het merk niet op de hiel, maar de ketel geplaatst (afb. 11).

11 Rondbodem kleipijp (ARM1-4-27)

4.1.4 Een benen verrekijker

Een luxeartikel tussen het alledaagse gebruiksgoed uit de beerput is een benen verrekijker (ARM1-4-4, afb. 12). Deze was 8,8 cm lang en vervaardigd uit de uitgeholde metatarsus van een rund. Dit bot was rond in doorsnede en bovendien recht in de lengterichting en daardoor bij uitstek geschikt voor de fabricage van dit soort kokervormige voorwerpen. De beide uiteinden waren oorspronkelijk voorzien van een montuur voor een lens. Dit exemplaar had er nog één. Benen verrekijkers komen in archeologische contexten niet vaak voor. Uit Amsterdam waren er tot dusver vijf bekend, waarvan twee uit 18de-eeuwse beerputten.¹² Eén daarvan bestond uit twee delen. Gezien de geringe sterkte van de lens waren dit soort verrekijkers eerder bedoeld voor persoonlijk gebruik, bijvoorbeeld bij toneelvoorstellingen, dan voor navigatie. Door wie dergelijke verrekijkers werden gemaakt is niet bekend, wel wijzen historische bronnen uit dat ze in Amsterdam in het midden van de 18de-eeuw te koop waren, bijvoorbeeld in de winkel van messenmaker Coenraad Metz aan de Kalverstraat.¹³

12 Benen verrekijker (ARM1-4-4)

4.1.5 Metaal

Onder de metaalvondsten waren twee lakenloden (afb. 13) die blijkens de identieke maar versleten opschriften 'WOLLE DEEKEN GEMAAK. INNE LEYDEN' afkomstig zijn uit Leiden (ARM1-4-2; ARM1-4-2) en een schoengesp van een tin/lood legering (ARM1-4-1).

13 Lakenloden uit Leiden, a. ARM1-4-2, b. ARM1-4-3

¹² Rijkelijkhuizen 2011, 107-114. De exemplaren uit de collectie van MenA zijn VIN9-1 (beerput, Vinkenstraat, 1725-1775), WLO-179-12 (Waterlooplein / Korte Houtstraat, 1725-1750), A-448, SIN1-4 en VARA-6-3).

¹³ Rijkelijkhuizen 2011, 113 en Gawronski 1996, 156-157.

4.1.6 Overig: menselijke botresten

De beerput bevatte een sterk door cariës aangetaste kies met ontstoken wortel, mogelijk van één van de gebruikers van de beerput en vroegere bewoners van het pand.

4.1.7 Overige vondstcontexten

Twee losse vondsten betreffen twee wandtegels uit de tweede helft van de 18de eeuw (afb. 14). In mangan zijn ze beschilderd met Bijbelse voorstellingen, beide naar een prent van Pieter Schut uit diens *Toneel ofte Vertooch der Bybelsche Historien* (1659). Op één staat de voorstelling van Johannes de Doper die predikt in de woestijn (Luc. 3:3; Joh. 1:29), de andere toont de prent van de terugkeer van de heer (Mat. 25:19).¹⁴

14 Wandtegels met Bijbelse voorstellingen, a. Johannes de Doper die predikt in de woestijn (ARM1-3-1), b de terugkeer van de heer (ARM1-3-2)

¹⁴ Johannes de Doper: Pluis 1994, 418, 663; de heer: Pluis 1994, 33, 473, 687.

5 Conclusies

5.1.1 Ophogingen rondom de Oudezijds Armsteeg

De Archeologische Begeleiding op deze vindplaats (ARM₁) bood de gelegenheid tot het aanleggen van een profiel in het verlengde van het profiel dat in 2008 aan de overzijde van het perceel (ARM) was gedocumenteerd. Beide profielen tonen een overeenkomstig beeld van de bodemopbouw en de start van de gebruiksgeschiedenis in deel van de stad rond de Warmoesstraat. De bovenzijde van de natuurlijke veenbodem had een glooiend verloop tussen 3,20 m - NAP en 3,47 m - NAP.¹⁵ Vóór 1350 heeft aan weerszijden van de steeg een ophoging plaatsgevonden met een mengsel van klei en veen tot 2 m – NAP (S 19). In deze laag was, parallel aan de straat een greppel (S 20) gegraven. Deze heeft waarschijnlijk gediend voor de afwatering vanaf de Warmoesstraat naar het achterland en mogelijk tegelijkertijd als perceelsgrens. Deze sloten werden in de 14de eeuw stuk voor stuk gedempt en in plaats daarvan, of ernaast, kwamen stegen die de achterterreinen bereikbaar maakten. Aan beide zijden van de Oudezijds Armsteeg is toen vanaf 2 m - NAP het terrein opgehoogd tot 1 m - NAP, waarna nog diverse kleinschaliger ophogingen plaats hadden alvorens de eerste bebouwing verrees.

5.1.2 Stadswal en dijkarm

Op basis van historische bronnen bestaat het vermoeden dat de 14de-eeuwse stadswal inclusief de bijbehorende Oudezijds Voorburgwal direct ten noorden van de Oudezijds Armsteeg zou zijn afgebogen. De grote overeenkomsten in bodemopbouw en periodisering en het ontbreken van sporen van een opgeworpen wallichaam of ingegraven gracht lijken deze optie uit te sluiten.

Rest de vraag of er volgens de theorie van archivaris Oldewelt op de plaats van de – niet opgegraven – steeg in de 14de eeuw een dijkarm kan hebben gelegen. De lengte van de zone tussen de profielen van de vindplaatsen ARM en ARM₁ die tot op heden niet archeologisch is onderzocht bedraagt 10 m, inclusief de 3,6 m brede steeg. Het is niet aannemelijk dat de dijkvoet van een waterkering op de locatie van de steeg smaller zou zijn geweest dan 10 m. Zo had de Zeedijk die rond 1380 is aangelegd direct buiten de Sint Olofspoort aan de voet een breedte van 22 m.¹⁶ Vooralsnog luidt dan ook de conclusie dat de Oudezijds Armsteeg niet is voortgekomen uit een dijkarm van de hoogwaterkering. Nader onderzoek in de steeg zou hier uitsluitsel over kunnen geven.

5.1.3 Beerput Oudezijds Armsteeg 11

Het vondstcomplex van de beerput van Oudezijds Armsteeg 11 toont een gevarieerd spectrum aan aardewerksoorten. Chinees porselein, Nederlandse faience en Engels industrieel aardewerk hebben een vrijwel evenredig aandeel in het vondstcomplex, terwijl roodbakkend aardewerk vergeleken met voorgaande perioden is geminimaliseerd. Deze bakselverhoudingen zijn typerend

¹⁵ Profiel 6, MenA vindplaats ARM. Gawronski en Jayasena 2011, 11-12 (MenA AAR 60).

¹⁶ De breedte van de dijk is vastgesteld op de archeologische vindplaatsen Zeedijk (ZDK, 1985) en de Sint Olofskapel (OL2, 1991): buitendijks – aan de noordzijde – tot 10 m uit de huidige rooilijn, aan de zuidzijde tot aan de stadsgracht onder de huidige Sint Olofskapel.

voor de tweede helft van de 18de eeuw, toen het Engelse, op grote schaal gemechaniseerd geproduceerde aardewerk uit de regio van Staffordshire de Nederlandse markt overspoelde en in korte tijd enorm populair werd. *Creamware* was in die periode ongeveer even duur als faience - voor een bord of schotel werden drie stuivers betaald - en voor een vergelijkbaar artikel van porselein lag de prijs op acht stuivers.¹⁷ Tegelijkertijd was het roodbakkend aardewerk op zijn retour met de opkomst van metalen kookgerei. De beerput bevatte één voorwerp dat zich onderscheidde van de groep alledaagse gebruiksvoorwerpen; een benen verrekijker, een instrument met een enigszins specialistische productie en daarmee hogere geldelijke waarde.

De sociale duiding van de bewoners van de Oudezijds Armsteeg die – mogelijk – toegang hebben gehad tot de beerput kan nader worden gepreciseerd aan de hand van gegevens uit de Personeele Quotisatie van 1742. Deze bron geeft weliswaar een momentopname van de beginperiode van het vondstcomplex, maar naar verwachting zijn er in deze buurt gedurende de tweede helft van de 18de eeuw geen grote veranderingen opgetreden in de sociale geledingen. Het grootste deel van de bewoners van de huizen aan de noordzijde van de Oudezijds Armsteeg viel in 1742 onder de inkomensgrens van 600 gulden en ontbreekt diensgevolge in het belastingkohier. Wel vermeld is nummer 11, opmerkelijk als een leeg huis, en de buurpanden 7 en 9, waarvan de bewoners net voldeden aan de inkomensgrens en hiermee tot de lagere stedelijke middenklasse kunnen worden gerekend. Gezien deze achtergrond vertegenwoordigt de benen verrekijker een zorgvuldig bij elkaar gespaard en gekoesterd voorwerp van één van de Armsteeg bewoners. Het object kan dan ook zijn aangeschaft via connecties bij een nabij gelegen werkplaats: in 1742 was om de hoek van de steeg, op Warmoesstraat 19, de weduwe J. Vos werkzaam als instrumentmaakster waar dit soort objecten werden verkocht.¹⁸

¹⁷ Baart, Krook, Lagerweij 1986, 106.

¹⁸ Warmoesstraat 19, wijk 1, verpondingsnummer 45, zie Oldewelt 1945, 4. .

7 Literatuur

Baart, J.M., W. Krook, A.C. Lagerweij, 'Opgravingen aan de Oostenburgermiddenstraat, in: J.B. Kist et al (red), *Van VOC tot Werkspoor. Het Amsterdamse industrieterrein Oostenburg*, Utrecht 1986, 81-142

Bitter, P., 'De verborgen stad. Archeologisch onderzoek naar 750 jaar wonen in Alkmaar.' In: P. Bitter (red.), *De verborgen stad. 750 jaar Alkmaar onder de grond*. Alkmaar 2004, 4-29

Gawronski, J., R. Jayasena, *Wonen achter de Oudezijds Voorburgwal. Archeologische opgraving Oudezijds Armsteeg, Amsterdam (2008)* (BMA AAR 60) Amsterdam 2011

Gawronski, J., J. Veerkamp, *Ons Genoegen. Archeologische opgraving Elandsstraat 101, Amsterdam (2010)*. (BMA AAR 67) Amsterdam 2012

Gawronski, J., *De Equipagie van de Hollandia en de Amsterdam. VOC-bedrijvigheid in 18de-eeuws Amsterdam*. Amsterdam 1996

Henkes, H.E., *Glas zonder glans, vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800*. (Rotterdam papers 9) Rotterdam 1994

Oldewelt, W.F.H., 'De limieten van Amsterdam's rechtsgebied sedert 1342', *Jaarboek Amstelodamum* 30 (1933), 39-52

Oldewelt, W.F.H., *Kohier Personeele Quotisatie 1742*. Amsterdam 1945

Pluis, J., *Bijbeltegels. Bijbelse voorstellingen op Nederlandse wandtegels van de 17^e tot de 20^e eeuw / Bibelfliesen. Biblische Darstellungen auf niederländischen Wandfliesen vom 17. Bis zum 20. Jahrhundert*, Münster 1994

Rijkelijkhuizen, M.J., 'Bone Telescopes from Amsterdam', *Journal of Archaeology in the Low Countries* 3-1/2 (2011), 107-114

Speet, B., 'Verstening, verdichting en vergroting', in: M. Carasso-Kok (red), *Geschiedenis van Amsterdam. Een stad uit het niets, tot 1578*. Amsterdam 2004, 75-108

Bijlage 1 Sporen

S	NAP	NAP onder	beschrijving	interpretatie	jonger	gelijk	ouder	vnr	dat van	dat tot
1	+1,00 m	+0,40 m	bovengrond, grijs zand, sterk puinhoudend	ophogingslaag	2					
2	+0,40 m	+0,38 m	plavuizenvloer	vloer			1		1600	1700
3	+0,40 m	-0,08 m	grijs zand met puin	ophogingslaag			2			
4	-0,08 m	-0,10 m	mortellaag	loopvlak			3			
5	-0,18	-0,18 m	grijze klei, iets puin, HK	ophogingslaag	6		4			
6	-0,18 m	-0,30 m	donkerbruin veen met schelpen	ophogingslaag	7		6	ARM1- 1		
7	-0,28m	-0,35 m	mortel met baksteenpuin	loopvlak	8		6			
8	-0,30 m	-0,38 m	bruine venige klei	ophogingslaag	9		7			
9	-0,46 m	-0,60 m	mortellaag	loopvlak	10		9			
10	-0,60 m	-0,65 m	bruine venige klei	ophogingslaag	11		9			
11	-0,60	-0,70	grijs zand	ophogingslaag	12		10			
12	-0,70 m	-0,80 m	grijze klei met riet	ophogingslaag	13		11			
13	-0,80 m	-0,95 m	grijs zand	ophogingslaag	14	16	12			
14	-0,75 m	-0,80 m	donkerbruin veen, veraard	loopvlak / ophoging	15		13			
15	-0,80 m	-1,72 m	bruin / donkerbruin gevlekte klei + veen, iets aardewerk	ophogingslaag	20		14	ARM1- 2	1350	1400
16	-0,68 m	-0,88 m	donkerbruin veen / klei	ophogingslaag	15		17			
17	-0,15	-0,68 m	grijs zand met puin	ophogingslaag	15		18			
18	-0,15 m	-0,50 m	grijs zand	ophogingslaag	17		3			
19	-1,72 m		bruin veen, ophoging	ophogingslaag			20			1350
20	-1,72 m		sloot; 0,65 m breed, minimaal 0,75 m diep; houten paaltje aan noordzijde, gedempt met donkerbruin venige klei	sloot	19		15			1350
21	-0,15 m		bakstenen muur	achtergevel OZ Armsteeg 11			3		1600	1800
22	-0,58		palen fundering achtergevel	fundeirng achtergevel			21		1600	1800
23		-0,75 m	muur, op langshout met schuifhout, noord-zuid georiënteerd, ligt op muur S 24		24				1700	1800
24	-0,53 m		muur, oost west georiënteerd, rode baksteen 21,5 x 10 x 5 cm				23		1600	1800
25	-0,69 m		beerput, bakstenen wand, rechthoekig, rode baksteen, 17 x 8 x 4 cm	beerput OZ Armsteeg 11			26		1700	1750
26	-0,69 m	-1,27 m	bruingroene beer, vulling beerput S 25		25			ARM1- 4	1750	1825
27	-0,72 m		waterkelder, vloer van plavuizen	waterkelder					1700	1800
28		-0,82 m		vulling waterkelder S 27					1800	1900
29	-0,49 m		bruin humeus kleiig zand	ophogingslaag			23		1400	1600

Bijlage 2 Vondsten

vnr	object	(#)	N	MAE	object	materiaal	kenmerken	DS	datering
1		001	1	1		grijsbakkend: gedraaid		g-	1300-1450
2		003	1	1	pot	grijsbakkend: gedraaid		g-pot-	1375-1450
2		002	1	1		roodbakkend		r	1375-1450
2		001	1	1	kan	steengoed: Duitsland, Siegburg		s1-kan-	1375-1450
3	ARM1-3-1		1	1	wandtegel	bouweramiek	13,2 x 13,2 x 0,8 cm; afb. mangaan, de heer thuis gekomen met gevolg wordt door zijn personeel begroet, hoekmotief: anjer (Pluis, Bijbeltegels, 473 (1453) en 33 (109).		1775-1800
3	ARM1-3-2		1	1	wandtegel	bouweramiek	13 x 13,3 x 0,8 cm; afb. mangaan, Johannes de dooper predikt in de woestijn, hoekmotief: anjer (Pluis, Bijbeltegels, 663 (1190) en 33 (109).		1775-1800
4		031	9	9			divers, rand, wand, bodem, opspit		1350-1900
4		032	1	1		textiel			1700-1800
4		033	1	1	kam	eco: been			1700-1800
4		088	3	3	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG S, hm: ruiten gekroond		1740-1800
4		089	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: TM gekr 1780-95 (Duco 2003, 545)		1780-1795

4	090	3	3	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 38 gekr 1784-1819 (Duco 2003, 978)	1784-1819
4	091	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 66 gekr 1720-1851(Duco 2003, 1007)	1775-1800
4	092	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 12 gekr 1814-(Duco 2003, 948)	1814-1850
4	093	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: PP gekr 1729-1770 (Duco 2003, 564)	1740-1770
4	094	9	9	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 78 gekr 1724-1849 (Duco 2003, 1020)	1775-1825
4	095	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: onleesbaar (Duco 2003,)	1740-1775
4	096	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: GML 1769-1897(Duco 2003, 761)	1775-1800
4	097	4	4	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: MB gekr 1787-1817(Duco 2003,)	1787-1817
4	098	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 666 1783-1808 (Duco 2003, 1046)	1783-1808
4	099	4	4	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm:62 gekr 1732-1816 (Duco 2003, 1003)	1740-1775
4	100	5	5	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: 89 gekr 1771-(Duco 2003, 1031)	1771-1800
4	101	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm:	1789-1825

						94 gekr 1789-1897 (Duco 2003, 1037)	
4	102	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 50 gekr 1728-1811(Duco 2003, 991)	1740-1775
4	103	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 79 gekr 1732-1850 (Duco 2003, 1021)	1740-1775
4	104	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: 52 gekr 1733-1897(Duco 2003, 993)	1800-1850
4	105	4	4	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 68 gekr 1732-1857(Duco 2003, 1009)	1775-1800
4	106	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: VB gekr 1737-1832 (Duco 2003, 438)	1750-1775
4	107	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 2 duiven gekr 1675-1817 (Duco 2003, 119)	1750-1800
4	108	3	3	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: DK gekr 1785- (Duco 2003, 517)	1785-1825
4	109	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 30 gekr 1714-1885 (Duco 2003, 968)	1775-1825
4	110	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 17 gekr 1727-1854 (Duco 2003, 954)	1740-1800
4	111	3	3	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: XX gekr 1692-1753 (Duco 2003, 346)	1740-1753

4	112	5	5	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 54 gekr 1732-1925 (Duco 2003, 995)	1775-1825
4	113	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: man bij de karn 1737-1770 (Duco 2003,)	1740-1770
4	114	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: AB gekr 1684-1880 (Duco 2003, 414)	1800-1850
4	115	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: Bachus op het vat 1710-1852 (Duco 2003, 174)	1740-1775
4	116	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: SVO 1698-1818 (Duco 2003, 798)	1740-1775
4	117	298	1	rookpijp	pijpaarde		1700-1850
4	118	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: DHS 1786-1812 (Duco 2003, 840)	1786-1812
4	119	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 67 gekr 1728-1868 (Duco 2003, 1008)	1775-1800
4	120	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: S gekr 1655-1860 (Duco 2003, 393)	1740-1800
4	121	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 24 gekr 1731-1875 (Duco 2003, 962)	1740-1775
4	122	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: PVN 1725-1756 (Duco 2003, 793)	1740-1756
4	123	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 73 gekr 1745-1880 (Duco 2003,)	1745-1775

							1015)	
4	124	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 74 gekr 1733- 1848 (Duco 2003, 1016)	1775-1800	
4	125	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: meermin 1747- 1846 (Duco 2003, 183)	1775-1825	
4	126	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: komfoor gekr 1695-1846 (Duco 2003, 213)	1740-1775	
4	127	2	2	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm:25 gekr 1715- 1860 (Duco 2003, 962)	1740-1800	
4	128	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: KVD 1706- 1817 (Duco 2003,)	1740-1775	
4	129	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: LK gekr 1787- 1872 (Duco 2003, 522)	1787-1800	
4	130	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: 2 gekr 1679- 1925 (Duco 2003, 940)	1740-1775	
4	131	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm:HVN 1796- 1824 (Duco 2003, 789)	1796-1824	
4	132	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: PVH 1696- 1820 (Duco 2003, 730)	1775-1820	
4	133	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: wapen van Gouda 1645-1838 (Duco 2003, 15)	1740-1775	
4	134	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm:	1750-1800	

						wijnton gekr 1761-1871(Duco 2003, 241	
4	135	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: A gekr 1714,-1836 (Duco 2003, 373)	1775-1825
4	136	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: weegschaal 1698-1798 (Duco 2003, 216)	1740-1775
4	137	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: kruisdegens gekr 1685-1768 (Duco 2003, 282)	1740-1768
4	138	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm:trompetter 1674-1919 (Duco 2003, 146)	1750-1800
4	139	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm:IKS 1785- 1846 (Duco 2003, 850)	1785-1800
4	140	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: onleesbaar(Duco 2003,)	1740-1775
4	141	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: fortuna 1671- 1897 (Duco 2003, 184)	1740-1775
4	142	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm: onleesbaar(Duco 2003,)	1775-1800
4	143	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG+S, hm: melkmeid 1647-1920 (Duco 2003, 180)	1800-1850
4	144	11	3	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm (Duco 2003,)	1750-1800
4	145	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, ovaal, WvG, hm anker 1655-1878 (Duco 2003,321)	1775-1825

4		146	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 2, grof	1700-1740
4		147	1	1	rookpijp	pijpaarde	kromkop, spoor, hm op ketelwand, hm: indet	1700-1750
4		148	1	1	rookpijp	pijpaarde	kromkop, spoor, hm op ketelwand, hm ES gekr 1703- 1960 (Duco 2003, 585)	1700-1750
4		149	1	1	rookpijp	pijpaarde	kromkop, spoor, hm op ketelwand, hm hand 1660-1784 (Duco 2003, 297)	1700-1750
4		150	1	1	rookpijp	pijpaarde	kromkop, spoor, hm op ketelwand, hm	1700-1750
4		151	2	2	kam	eco: been		1700-1800
4		152	2	2		hout	houten stok en knop	1700-1800
4		153	1	1	kies	eco: bot, menselijk	ontstoken wortel, cariës	1700-1800
4		154	1	1	schelp:	eco: schelpen	Kauri schelp, Cypraea moneta	1700-1800
4		155	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 2, grof	1700-1740
4		156	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 2, grof	1700-1740
4		157	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 2, grof	1700-1740
4	ARM1-4-1		1	1	gesp	metaal: tin/lood	schoengesp	1700-1800
4	ARM1-4-2		1	1	merklood, textiellood	metaal: tin/lood	WOLLE DEEKEN GEMAAK. INNE LEYDEN	1700-1800
4	ARM1-4-3		1	1	merklood, textiellood	metaal: tin/lood	versleten 'GEMAAKT INNE' (LEYDEN)	1700-1800
4	ARM1-4-4			1	verrekijker	eco: been	glas aan één zijde, lengte 8,8 cm	1700-1800
4	ARM1-4-21		2	2	lepel	metaal	theelepel	1700-1900
4	ARM1-4-27		1	1	rookpijp	pijpaarde	kromkop, merk op ketel: T	1700-1770
4		029	2	2	bord	faience	f-bor-	1700-1800

4		047	2	1	bord	faience	noppen op rand	f-bor-	1700-1800
4		050	2	2	bord	faience		f-bor-	1700-1800
4		038	15	2	bord	faience		f-bor-1	1700-1800
4		040	10	1	bord	faience		f-bor-1	1700-1800
4		046	10	3	bord	faience		f-bor-1	1700-1800
4		042	13	1	bord	faience	wit	f-bor-3	1725-1775
4		054	14	3	bord	faience		f-bor-3	1700-1800
4		055	1	1	bord	faience		f-bor-1	1700-1800
4	ARM1-4-24		5	1	bord	faience	CATALOGUS	f-bor-3	1725-1775
4		027	3	2	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		034	7	1	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		035	12	1	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		036	18	1	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		037	9	3	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		039	6	1	bord	faience		f-bor-5	1700-1800
4		041	8	2	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		043	6	1	bord	faience	wit	f-bor-5	1725-1775
4		048	12	4	bord	faience		f-bor-5	1700-1800
4		056	17	3	bord	faience		f-bor-5	1725-1775
4		049	14	2	bord	faience		f-bor-8	1700-1800
4		051	1	1	kom	faience		f-kom-1	1700-1800
4		052	1	1	kom	faience		f-bor-1	1700-1800
4		030	5	1	kom	faience	wit	f-kom-2	1700-1800
4		053	4	1	kop	faience		f-kop-	1700-1800
4	ARM1-4-25		1	1	zalfpot	faience	wit CATALOGUS	f-zal-1	1675-1750
4	ARM1-4-20		2	1	zoutvat	faience	geen pootjes, sterk versleten bodem	f-zou-	1600-1700
4		086	111	1		glas	divers	gl-	1700-1850
4	ARM1-4-5		2	1	glasstaaf	glas: groen			1700-1800
4		080	8	4	beker	glas: kleurloos		gl-bek-	1700-1800
4		083	1	1	beker	glas: kleurloos	zwarte voet	gl-bek-	1700-1800

4		084	60	5	beker	glas: groen	divers	gl-bek-	1700-1800
4		081	2	2	beker	glas: groen		gl-bek-19	1650-150
4	ARM1-4-10		1	1	glas	glas: kleurloos	zwarte, geknepen voet CATALOGUS	gl-bek-67	1750-1800
4		076	22	2	fles	glas: groen	bolle fles, divers	gl-fle-	1700-1800
4		085	3	3	fles	glas: groen	2 met kurk	gl-fle-	1700-1800
4		074	1	1	fles	glas: groen		gl-fle-128	1750-1800
4	ARM1-4-9		1	1	fles	glas: groen	CATALOGUS	gl-fle-204	1700-1800
4		075	1	1	fles	glas: groen		gl-fle-22	1700-1750
4	ARM1-4-6		1	1	fles	glas: groen	hoge smalle fles, blauwgroen glas CATALOGUS	gl-fle-3	1700-1800
4	ARM1-4-7		1	1	fles	glas: groen	vierkant, taps toelopen met kurk, zie Henkes 1994, 310-312, 64.1, grondvlak 5,9 x 5,9 cm CATALOGUS	gl-fle-30	1750-1800
4	ARM1-4-8		1	1	fles	glas: groen	vierkant CATALOGUS	gl-fle-61	1700-1800
4		078	5	4	kelkglas	glas: kleurloos		gl-kel-	1700-1800
4		082	9	2	kelkglas	glas: kleurloos		gl-kel-	1700-1800
4		079	1	1	kelkglas	glas: loodglas		gl-kel-28	1700-1725
4		077	1	1	kelkglas	glas: kleurloos	CATALOGUS	gl-kel-8	1675-1725
4		018	1	1	kom	industrieel: Engeland, redware		ir-kom	1750-1800
4		045	12	1	bord	industrieel: Engeland, creamware		iw-bor-2	1760-1800
4	ARM1-4-23		8	1	bord	industrieel: Engeland, creamware	CATALOGUS	iw-bor-2	1760-1800
4		015	13	3	bord	industrieel: Engeland, creamware		iw-bor-3	1760-1800
4		016	6	1	bord	industrieel: Engeland, pearlware		iw-bor-3	1775-1800
4	ARM1-4-16		1	1	bord	industrieel: Engeland, creamware	CATALOGUS	iw-bor-3	1760-1800

4	ARM1-4-17	2	1	bord	industrieel: Engeland, pearlware	transfer print, onderzijde '3' CATALOGUS	iw-bor-3	1775-1825	
4		044	9	1	bord	industrieel: Engeland, creamware	iw-bor-6	1760-1800	
4		061	4	1	bord	industrieel: Engeland, creamware	iw-bor-6	1760-1800	
4	ARM1-4-22	13	1	bord	industrieel: Engeland, creamware	CATALOGUS	iw-bor-6	1760-1800	
4	ARM1-4-18	1	1	deksel	industrieel: Engeland	deksel theepot CATALOGUS	iw-dek-1	1775-1825	
4		025	11	2	kom	industrieel: Engeland	iw-kom-	1775-1825	
4		003	39	5	kom	industrieel: Engeland, creamware	iw-kom-5	1760-1800	
4		024	7	1	kom	industrieel: Engeland	iw-kom-5	1775-1800	
4	ARM1-4-15	8	1	kom	industrieel: Engeland, creamware	CATALOGUS	iw-kom-5	1760-1800	
4		013	1	1	kop	industrieel: Engeland, creamware	iw-kop-1	1760-1800	
4		014	13	2	kop	industrieel: Engeland, creamware	iw-kop-1	1760-1800	
4		020	2	1	kop	industrieel: Engeland, pearlware	transfer print, 'Tea Drinker', man en vrouw aan tafel in tuin met bediende CATALOGUS	iw-kop-1	1800-1825
4		021	3	1	kop	industrieel: Engeland	transfer print: koeien in landschap	iw-kop-1	1775-1825
4		022	2	1	kop	industrieel: Engeland	bruin uitwendig, imitatie capucijnerwaar	iw-kop-1	1775-1800
4		023	5	2	kop	industrieel: Engeland		iw-kop-1	1775-1800
4	ARM1-4-14	3	1	kop	industrieel: Engeland, creamware	CATALOGUS	iw-kop-1	1760-1800	
4		026	1	1	theepot	industrieel: Engeland		iw-the	1775-1825
4		087	1	1		industrieel: Engeland, blackware		iz	1750-1800
4		028	9	1	theepot	industrieel: Engeland, blackware		iz-the	1775-1825
4		001	4	3	bord	porselein: China, capucijner		p-bor-1	1700-1800

4		002	21	7	bord	porselein: China		p-bor-1	1700-1800
4		012	4	1	bord	porselein: gemoffeld		p-bor-1	1700-1800
4	ARM1-4-12		5	1	bord	porselein: China	CATALOGUS	p-bor-6	1700-1800
4		019	5	1	kom	porselein: gemoffeld		p-kom-	1700-1800
4		004	3	2	kom	porselein: China		p-kom-3	1700-1800
4		009	7	3	kop	porselein: China		p-kop-	1700-1800
4		005	1	1	kop	porselein: China, capucijner		p-kop-1	1725-1775
4		006	27	13	kop	porselein: China		p-kop-1	1700-1800
4		011	12	4	kop	porselein: gemoffeld		p-kop-1	1700-1800
4	ARM1-4-13		3	1	kop	porselein: China	CATALOGUS	p-kop-1	1700-1800
4		008	2	2	kop	porselein: China		p-kop-4	1700-1800
4		010	5	1	kop	porselein: China		p-kop-4	1700-1800
4		007	2	1	kop	porselein: China		p-kop-6	1700-1800
4		072	16	3		roodbakkend	divers	r	1700-1800
4		071	1	1	bloempot	roodbakkend: ongeglazuurd		r-blo-	1700-1800
4		064	5	1	bord	roodbakkend		r-bor-4	1700-1800
4		065	6	1	bord	roodbakkend: slib, Nederrijn		r-bor-4	1700-1800
4		068	1	1	deksel	roodbakkend		r-dek-38	1700-1800
4		067	10	1	grape	roodbakkend		r-gra-145	1700-1800
4		070	1	1	kop	roodbakkend		r-kop-	1700-1800
4		069	1	1	kop	roodbakkend: slib		r-kop-4	1700-1800
4	ARM1-4-26		8	1	kop	roodbakkend: slib	CATALOGUS	r-kop-4	1700-1800
4		062	3	1	pispot	roodbakkend: slib	slibversiering, zigzaglijnen	r-pis-16	1700-1800
4		063	15	1	pispot	roodbakkend		r-pis-35	1700-1800
4	ARM1-4-19			1	pispot	roodbakkend	CATALOGUS	r-pis-35	1725-1775
4	ARM1-4-11		1	1	kan	steengoed: Duitsland, Westerwald	rozetten mangaan en lijnen in kobaltblauw en kerfsnede CATALOGUS	s2-kan-68	1700-1800

4	017	2	1	bord	industrieel: Engeland, stoneware	saltglazed stoneware	s3-bor-2	1750-1775
4	058	1	1	bakpan	witbakkend		w-bak-	1650-1800
4	060	4	1	kom	witbakkend		w-kom-	1700-1800
4	057	1	1	miniatuur	witbakkend: mangaan	vlekkengoed	w-min-	1700-1800
4	059	19	1	pispot	witbakkend		w-pis-4	1700-1800
4	066	20	1	pispot	witbakkend		w-pis-4	1700-1800
4	073	15	1	test	witbakkend		w-tes-3	1700-1800
5	001	1	1	kan	steengoed: Duitsland, Siegburg	gevlamd	s1-kan- 3/1	1375-1450
7	ARM1-7-1	1	1	fles	glas: groen		gl-fle- 14a	1700-1800

Bijlage 3 Deventer systeem catalogus

Beerput S 24 (1750-1825)

Opbouw van de catalogusblokjes
(alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4,
tenzij anders vermeld)

- 1a vondstnummer
- 1b vondstcontext (complexdatering)
- 2 code van het type
- 3 objectdatering
- 4a maten in centimeters (grootste diameter / hoogte)
- 4b beschrijving van het type
- 5a baksel
- 5b kleur / glazuur
- 5c beschrijving van de decoratie
- 5d diversen
- 6a bodem
- 6b oor / steel
- 6c compleetheid
- 7 functie
- 8 productiecentrum
- 9 literatuur

1		2	
1a	ARM1-4-11	1a	ARM1-4-26
1b	beerput S 24 (1750-1825)	1b	beerput S 24 (1750-1825)
2	s2-kan-68	2	r-kop-4
3	1725-1775	3	1700-1800
4a	10,4 / 19	4a	10,5 / 6,3
4b	rondbuikige drinkkan met zeer hoge wijde hals met ribbel op hals, standvoet	4b	kop met scherpe knik bodem-wand, hoge wand, standing roodbakend aardewerk
5a	steengoed met oppervlaktebehandeling	5a	loodglazuur
5b	zoutglazuur	5b	slibversiering
5c	rozetten, mangaan; lijnen in kobalt blauw en kerfsnede	5c	
5d		5d	
6a	standing	6a	standing
6a	lintoor	6b	worstoor
6b	archeologisch compleet	6c	archeologisch compleet
6c	kan	7	kop
7	Westerwald	8	Nederland, Friesland
8		9	
9			

3		4		5	(1:2)
1a	ARM1-4-19	1a	ARM1-4-24	1a	ARM1-4-25
1b	beerput S 24 (1750-1825)	1b	beerput S 24 (1750-1825)	1b	beerput S 24 (1750-1825)
2	r-pis-36	2	f-bor-3	2	f-zal-1
3	1700-1800	3	1700-1800	3	1700-1800
4a	22 / 17,2	4a	22 / 17,2	4a	6,8 / 3,9
4b	pispot met buikknik, uitstaande platte rand, standing	4b	afgerond bord met platte bodem en vrij brede vlag	4b	brede zalfpot met (vrijwel) cilindrische buik, ingesnoerde bodem en hals met uitgebogen rand
5a	roodbakend aardewerk	5a	faience	5a	faience
5b	loodglazuur	5b	tinglazuur	5b	tinglazuur
5c		5c		5c	
5d		5d		5d	
6a	standing	6a	vlakke bodem	6a	vlakke bodem
6b		6b		6b	
6c	archeologisch compleet	6c	compleet	6c	compleet
7	pispot	7	bord	7	zalfpot
8	Nederland	8	Nederland	8	Nederland
9		9		9	

6

- 1a ARM1-4-12
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 p-bor-6
- 3 1700-1800
- 4a 12,3 / 3
- 4b klein diep afgerond bord zonder vlag met rechte rand, standring
- 5a porselein
- 5b veldspaatglazuur
- 5c decoratie in blauw
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c compleet
- 7 bord
- 8 China, Jingdezhen
- 9

7

- 1a ARM1-4-13
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 p-kop-1
- 3 1700-1800
- 4a 7,6 / 4
- 4b kop met iets uitgebogen rand, standring, zonder oor
- 5a porselein
- 5b veldspaatglazuur
- 5c decoratie in blauw
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kop
- 8 China, Jingdezhen
- 9

8

- 1a ARM1-4-23
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 iw-bor-2
- 3 1760-1800
- 4a 24 / 4
- 4b diep bord met naar buiten geknikte platte vlag, lage standring
- 5a industrieel wit (creamware)
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord
- 8 Engeland
- 9

9

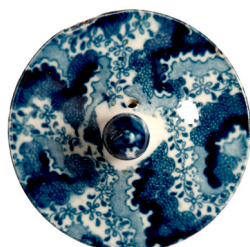
- 1a ARM1-4-16
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 iw-bor-3
- 3 1760-1800
- 4a 11,2 / 2,9
- 4b klein afgerond bord zonder vlag,
standing
- 5a industrieel wit (creamware)
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
bord
- 7 Engeland
- 8
- 9

10

- 1a ARM1-4-17
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 iw-bor-3
- 3 1800-1850
- 4a 13 / 3
- 4b klein afgerond bord zonder vlag,
standing
- 5a industrieel wit
- 5b loodglazuur
- 5c transfer-print
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
bord
- 7 Engeland
- 8
- 9

11

- 1a ARM1-4-22
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 iw-bor-6
- 3 1760-1800
- 4a 24,5 / 2,5
- 4b bord met naar buiten geknikte platte
vlag, lage standing
- 5a industrieel wit (creamware)
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standing
- 6b
- 6c vrijwel compleet
bord
- 7 Engeland
- 8
- 9

12	(1:2)	14	(1:2)	13	(1:2)
1a	ARM1-4-18	1a	ARM1-4-14	1a	ARM1-4 #20
1b	beerput S 24 (1750-1825)	1b	beerput S 24 (1750-1825)	1b	beerput S 24 (1750-1825)
2	iw-dek-1	2	iw-kop-1	2	iw-kop-2
3	1800-1850	3	1760-1800	3	1800-1850
4a	6,5 /	4a	7,3 / 4,7	4a	7,6 / 5
4b	deksel met sluitrand en knop	4b	bolle kop met rechte rand, standring	4b	bolle kop met rechte rand, uitstaande standring
5a	industrieel wit	5a	industrieel wit (creamware)	5a	industrieel wit
5b	loodglazuur	5b	loodglazuur	5b	loodglazuur
5c	transfer-print	5c		5c	transfer-print, 'tea drinker'
5d		5d		5d	
6a		6a	standring	6a	standring
6b		6b		6b	
6c	compleet	6c	compleet	6c	archeologisch compleet
7	deksel	7	kop	7	kop
8	Engeland	8	Engeland	8	Engeland
9		9		9	

15

- 1a ARM1-4-10
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-bek-87
- 3 1750-1800
- 4a 6,6 / 10,3
- 4b klokvormige beker onderaan
ingesnoerd met verticale vlakken
op dikwandige geribde voet met
pontilmerk
- 5a glas
- 5b kleurloos
- 5c
- 5d
- 6a geribde voet
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 beker
- 8
- 9

16

- 1a ARM1-4-6
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-fle-3
- 3 1700-1800
- 4a 4,3 / 24
- 4b lange smalle cilindrische fles met lange
rechte hals, opgestoken bodem met
pontilmerk
- 5a glas
- 5b blauwgroen
- 5c
- 5d
- 6a opgestoken bodem met pontilmerk
- 6b
- 6c compleet
- 7 fles
- 8
- 9

17

- 1a ARM1-4-7
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-fle-30
- 3 1725-1775
- 4a 8,1 / 21,6
- 4b hoge vierzijdige licht conische fles met
grootste breedte aan de schouder,
korte hals en omgeslagen lip, opgesto-
ken vierpunt bodem met pontilmerk
- 5a glas
- 5b groen
- 5c
- 5d
- 6a opgestoken vierpunt bodem met
pontilmerk
- 6b
- 6c compleet
- 7 fles
- 8
- 9 Henkes 1994, 310-312, 64.1

18

- 1a ARM1-4-8
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-fle-33
- 3 1700-1800
- 4a 4,3 / 9,6
- 4b kleine vierzijdige fles met korte hals met uitstaande lip, standvlak
- 5a glas
- 5b groen
- 5c
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c compleet
- 7 medicijnfles
- 8
- 9

19

- 1a ARM1-4-9
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-fle-204
- 3 1700-1800
- 4a 2,9 / 8,8
- 4b cilindrische medicijnfles met cilindrische hals, opgestoken bodem met pontilmerk
- 5a glas
- 5b groen
- 5c
- 5d
- 6a opgestoken bodem, pontilmerk
- 6b
- 6c compleet
- 7 medicijnfles
- 8
- 9

20

- 1a ARM1-4 #77
- 1b beerput S 24 (1750-1825)
- 2 gl-kel-2
- 3 1700-1800
- 4a 6,6 / 16
- 4b trechtervormig kelkglas vloeiend overgaand in rechte stam, schijfvormige voet met pontilmerk, diverse sieruitvoeringen van stam
- 5a glas
- 5b kleurloos
- 5c
- 5d
- 6a schijfvormige voet met pontilmerk
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kelkglas
- 8
- 9

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

In druk verkrijgbaar

Als PDF te downloaden op www.amsterdam.nl/erfgoed

AAR 1		<i>Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005).</i> Amsterdam 2006
AAR 2		<i>Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006).</i> Amsterdam 2006
AAR 3		<i>Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006).</i> Amsterdam 2007
AAR 4		<i>Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003).</i> Amsterdam 2007
AAR 5		<i>In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005).</i> Amsterdam 2007
AAR 6		<i>Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003).</i> Amsterdam 2007
AAR 7		<i>Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005).</i> Amsterdam 2007
AAR 8		<i>Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006),</i> Amsterdam 2007
AAR 9		<i>De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006).</i> Amsterdam 2006
AAR 10		<i>Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006).</i> Amsterdam 2006
AAR 11		<i>Diemen Tolbrug. IVO Muiderstraatweg (2006).</i> Amsterdam 2008
AAR 12		<i>Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006).</i> Amsterdam 2007
AAR 13		<i>Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004).</i> Amsterdam 2007
AAR 14		<i>Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004).</i> Amsterdam 2007
AAR 15		<i>Aanplantingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003).</i> Amsterdam 2007
AAR 16		<i>Schuilkerk de Papagai. AO Kalverstraat (2004).</i> Amsterdam 2008
AAR 17		<i>De saillant van Het Blauwhoofd. IVO Van Diemenstraat (2006).</i> Amsterdam 2007
AAR 18		<i>De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006).</i> Amsterdam 2006
AAR 19		<i>Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004).</i> Amsterdam 2007
AAR 20		<i>Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005).</i> Amsterdam 2008
AAR 21		<i>De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinckstraat / Sint Willibrordusstraat (2006).</i> Amsterdam 2008
AAR 22		<i>Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004).</i> Amsterdam 2008
AAR 23		<i>Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB / AO 2003-2006.</i> Amsterdam 2007
AAR 24		<i>Sportpark Ronald McDonald, IVO Zunderdorpergouw (2007).</i> Amsterdam 2008
AAR 25		<i>N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008).</i> Amsterdam 2008
AAR 26		<i>Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004).</i> Amsterdam 2008
AAR 27		<i>Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003).</i> Amsterdam 2008
AAR 28		<i>Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003).</i> Amsterdam 2008
AAR 29		<i>Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004).</i> Amsterdam 2008
AAR 30		<i>Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005).</i> Amsterdam 2008
AAR 31		<i>Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt (2005).</i> Amsterdam 2009

- AAR 32 *N 43 / Funenpark. AB Cruquiuskade (2008).* Amsterdam 2009
- AAR 33 *Het gemeentearchief terrein. IVO Amsteldijk 67 (2009).* Amsterdam 2009
- AAR 34 *Spaarndammerdijk 320. IVO (2007).* Amsterdam 2009
- AAR 35 *Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004).* Amsterdam 2008
- AAR 36 *Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 37 *Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006).* Amsterdam 2009
- AAR 38 *Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005).* Amsterdam 2009
- AAR 39 *Rust en Werk. AB Amsteldijk 67 (2009).* Amsterdam 2009
- AAR 44 *Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 45 *De Sint Anthoniespoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 46 *Boren voor de Bijenkorf, AB Noord/Zuidlijn Dam (2007).* Amsterdam 2010
- AAR 47 *Spuistraat AO Spuistraat 256-258 (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 48 *Sporen in de Suikerbakerssteeg, AO OZ Voorburgwal (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 49 *Bewoning tussen Nes en stadswal, AO OZ Voorburgwal/Pieter Jacobsstraat (2005).* Amsterdam 2010
- AAR 50 *Glasafval op het achtererf, AO Rozenstraat (2006).* Amsterdam 2010
- AAR 51 *De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 52 *Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2010
- AAR 53 *Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2010
- AAR 54 *Archeologische Signaleringskaart Amsterdam.* Amsterdam 2010
- AAR 55 *Rozenstraat 194, AO, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2010
- AAR 56 *Bergbezinkbassin, AB Haarlemmerplein, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2011
- AAR 57 *De Nieuwe Ooster. IVO Rozenburghlaan, Amsterdam (2011).* Amsterdam 2011
- AAR 58 *Ophogingen en bedrijfsafval VOC-werf. AB Oostenburg kavel 5, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011.
- AAR 59 *Van Buitenpolder tot Uilenburg. AO Oudeschans 5-11, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2011
- AAR 60 *Wonen achter de OZ Voorburgwal. AO OZ Armsteeg, Amsterdam (2008).* Amsterdam 2011
- AAR 61 *Cluster Schievink. AO Rozenstraat 68-74, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 62 *Beerput Spuistraat 30. AB, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 63 *De 17de-eeuwse stadswal bij de Regulierspoort. AB Rembrandtplein, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2011
- AAR 64 *Van scheepshelling tot Koorndrager. AO Oudeschans 73-77, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2012
- AAR 65 *Op 't Water gewonnen, AB Dam 2-4, Amsterdam (2009).* Amsterdam 2012
- AAR 66 *De waterkelder van de Portugese Synagoge. AB Mr. Visserplein 3, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 67 *'Ons Genoegen', AO Elandsstraat 101, Amsterdam (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 68 *Oud Zunderdorp begraven achter de kerk. AB Begraafplaats Zunderdorp (2010).* Amsterdam 2012
- AAR 69 *Marine Etablissement Amsterdam. IVO Kattenburgerstraat, Amsterdam (2012).* Amsterdam 2013
- AAR 70 *Sporen van het 16de-eeuwse landelijke gebied buiten het Singel. AB Herengracht 74-78, Amsterdam (2010).*

- Amsterdam 2013
- AAR 71 *Een beerput van welgestelden in de Amsterdamse grachtengordel 1675-1750. AO Herengracht 12, Amsterdam (2006). Amsterdam 2013*
- AAR 72 *Menselijke skeletten in een steeg in Nieuwendam. AB Nieuwendammerdijk 305-307, Amsterdam (2011). Amsterdam 2013*
- AAR 73 *Tussen Nieuwezijds Voor- en Achterburgwal. AB Spuistraat 3A/Nieuwezijds Voorburgwal 16, Amsterdam (2011). Amsterdam 2013*
- AAR 74 *Aanplemping in de Amstelbocht. AB Diepriool Nieuwe Doelenstraat, Amsterdam (2010-2011). Amsterdam 2013*
- AAR 75 *Heiligeweg 32. AB Heiligeweg 32, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013*
- AAR 76 *Wibautveste. AB Wibautstraat 198 e.v., Amsterdam (2013). Amsterdam 2013*
- AAR 77 *Ophogingen in de Liesdel. AB Lange Niezel 16, Amsterdam (2012). Amsterdam 2013*
- AAR 78 *Molen de Ruyter. AB Kazernestraat 14, Amsterdam (2012). Amsterdam 2014*
- AAR 79 *De pottenbakkerij aan de Overtoom. AB Schoolstraat 5-19, Amsterdam (2012). Amsterdam 2014*
- AAR80 *Sporen van een woonhuis in de Warmoesstraat 1500-1700, AB Warmoesstraat 15, Amsterdam (2011), Amsterdam 2014*
- AAR 81 *Passeerder / Osdorp: schakelpunt van de 17de-eeuwse stadswal. AO Nieuwe Passeerdersstraat 2, Amsterdam (2013). Amsterdam 2015*
- AAR 82 *Molen de Star. AB Jacobs Catskade 37-41, Amsterdam (2012), Amsterdam 2015*
- AAR 83 *Kerkhof Sint Mariaklooster. IVO Nes 116-118, Amsterdam (2012). Amsterdam 2015*
- AAR 84 *Een 19de-eeuws kanon bij Zeeburg. AB Amsterdam-Rijnkanaal, Amsterdam (2015). Amsterdam 2015*
- AAR 85 *Buitenplaats Rust en Werk (1637-1887). AO Amsteldijk 67/IVO Dora Tamanaplein, Amsterdam (2012-2014). Amsterdam 2016*
- AAR 86 *BloemDwars. AB Binnenterrein Bloemgracht 143/Bloemstraat 150-154, Amsterdam (2015). Amsterdam 2016*
- AAR 87 *Van ontginningssloot tot beerput. AB Oudezijds Armsteeg 9-33, Amsterdam (2012). Amsterdam 2016*

Colofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 87

Amsterdam 2016

ISSN: 1872-5139

Tekst:	Jerzy Gawronski, Ranjith Jayasena
Redactie:	Jerzy Gawronski
Veldwerk:	Ranjith Jayasena, Kirsten Leijnse, Ron Tousain
Tekeningen:	Ranjith Jayasena, Sander IJzerman
Foto's:	Ron Tousain
Vondstdeterminatie:	Ranjith Jayasena
Vormgeving:	MenA

© Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2016 (tot 1 januari 2015 Bureau Monumenten & Archeologie)
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Monumenten en Archeologie. MenA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.